

סקר על מצב הביקורת הפנימית של חברות ציבוריות גדולות במדינת ישראל

רו"ח יוסי גינוסר (CIA, MA), מאור נוי, CIA, MA

שירותי בקרה וניהול סיכונים

פאהן קנה ניהול בקרה בע"מ
מגדל לוינסטיין
דרך מנחם בגין 23
תל-אביב 66184

טל' 03-7106555
פקס' 03-7106550
www.gtfc.co.il

ביקורת פנימית
חשבונאות חקירתית
ביקורת מערכות מידע ממוחשבות
בקרה

מאי 2008

סקר על מצב הביקורת הפנימית של חברות ציבוריות גדולות במדינת ישראל

1. היקף תקציב הביקורת הפנימית

חוק הביקורת הפנימית שחוקק בשנת 1992, לא הגדיר את היקף שעות הביקורת הנדרש מחברה ציבורית, ואת נושאי הביקורת הוא הגדיר באופן כללי בלבד. בשנת 2006 נערך תיקון בתקנות ניירות ערך, והרשות החלה לדרוש דווח על היקף העסקת המבקר הפנימי בחברה ציבורית. בנוסף, בשנת 2007 קבע הממונה על שוק ההון, מינימום שעות הנדרשות לביקורת בחברות בשוק ההון (ביטוח, גמל, פנסיה).

מהשוואת היקף שעות הביקורת בשנת 2006 אל מול היקף שעות הביקורת בשנת 2005, נמצא שאין שינוי בהיקף תקציבי הביקורת בחברות ציבוריות גדולות (ירידה לא מהותית של 1.45%). נמצא כי הדבר נובע מירידה של 6.5% בהיקף שעות ביקורת בקרב חברות המעסיקות מבקרים פנימיים שכירים, ומנגד עלייה של 6.5% בהיקף שעות הביקורת בקרב חברות המעסיקות מבקרים פנימיים חיצוניים.

מעניין לגלות כי מבקרים פנימיים חיצוניים אשר ניטען לגביהם בעבר כי הינם מסתפקים בתקציבי ביקורת קטנים, הולכים ומדביקים פערים.

לקהל לקוחותינו וידידנו, שלום רב.

חברות ציבוריות נדרשות לדווח על פעילות המבקר הפנימי במסגרת דוח הדירקטוריון. הנחת רשות ניירות ערך היא כי הגילוי ימקד את העין הציבורית בנושא חשוב אשר לא ניתן לו דגש מספק בקרב חלק מהחברות הציבוריות. בשנת 2006 יצאה לשכת המבקרים הפנימיים בסקר אשר התבסס על המידע המפורסם. עם זאת, לא ערכה לשכת המבקרים סקר המשך גם בשנת 2007. בסקר שערכה לשכת המבקרים הפנימיים ואשר עד היום טרם פורסם במלואו, חסרו היבטים חשובים שונים. אי לכך מצאנו שיש מקום לבצע סקר עומק אשר משווה את מצב הביקורת הפנימית בישראל בין השנים 2005 ל-2006. סקר המשך יבוצע לאחר שיפרסמו החברות הציבוריות את דוחות הדירקטוריון לשנת 2007.

הסקר שנערך, הינו הראשון מסוגו בארץ. בסקר נבדקו חברות גדולות (מחזור מעל 100 מיליון ש"ח והיקף נכסים של מעל 500 מיליון ש"ח) שאינן חברות ביטוח או בנקים (גופים אלו כפופים להנחיות מיוחדות מטעם המפקח על הבנקים והמפקח על שוק ההון). **המדגם שנלקח הינו כ-36% מתוך אוכלוסיות חברות אלו.**

קריאה מהנה,

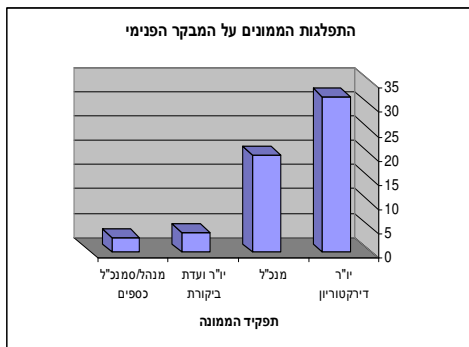
פאהן קנה ניהול בקרה בע"מ

עלון זה מופץ לרשימת לקוחותינו וידידנו. במידה ואינך מעוניין לקבלו או ברצונך לשלוחו לגורם נוסף, נשמח להיענות לבקשותיך באמצעות מספר הפקס המצוין בראש העמוד או באמצעות כתובת הדוא"ל: ilanits@gtfc.co.il. לפי בקשת הקוראים, מופץ העלון בעיקר באמצעות דואר אלקטרוני. במידה ואינך מקבלו באופן זה והנך מעוניין בכך, אנא פנה אלינו באמצעות כתובת הדוא"ל המצוינת לעיל. נשמח להיענות לבקשתך.
- עלון זה נועד למסירת מידע בלבד ואין לראות בו חוות דעת או ייעוץ מקצועי -

שנתית, חלק מהחברות שלא ערכו את הסקר הינו חברות גדולות מאוד. יש לציין כי התקנים המקצועיים של מבקרים פנימיים דורשים ביצוע סקר נושאים מבוסס סיכונים על מנת לקבוע תוכנית עבודה מושכלת לביקורת הפנימית. בחברות קטנות לעיתים אין מקום לביצוע סקר מסוג זה, אולם בחברות גדולות הדבר נדרש.

4. מי הממונה על המבקר הפנימי?

בקר כ- 12% מהחברות הממונה על המבקר הפנימי בחברה הינו יו"ר ועדת ביקורת או מנהל/סמנכ"ל כספים, וזאת בניגוד לחוק הביקורת הפנימית. שכן על פי החוק "הממונה על המבקר הפנימי בגוף ציבורי יהיה יושב ראש הדירקטוריון, או יושב ראש של גוף הממלא תפקיד מקביל לשל דירקטוריון, או המנהל הכללי, הכול כפי שיקבע הדירקטוריון". להלן גרף המתאר את התפלגות הממונים על המבקר הפנימי בקרב החברות שנבדקו:

כאשר המבקר הפנימי כפוף לסמנכ"ל כספים, יקשה עליו לבצע את עבודתו ללא ניגוד עניינים. כיצד יבצע ביקורת במחלקת כספים, כאשר הממונה עליו הינו גם המבוקר?

5. מבקר שכיר או עצמאי?

מצאנו כי בשנת 2006 לעומת שנת 2004 קיימת יציבות (עלייה לא מהותית של כ-1%) במספר החברות המעסיקות מבקרים פנימיים שכירים. זאת בניגוד לממצאי לשכת המבקרים הפנימיים משנת 2006 שהעלה כי מספר המבקרים במיקור חוץ בחברות

2. היקפי תקציבים חריגים

ערכנו בדיקה וביקשנו להשוות את היקפי שעות הביקורת בין חברות מאותו ענף בעלי היקף מכירות דומה. להלן ממצאינו:

שעות ביקורת 2006	מכירות (מיליוני ש"ח)	סוג החברה
400	607	רשת מלונות גדולה א'
6,000	707	רשת מלונות גדולה ב'
200	412	רשת אופנה גדולה א'
350	534	רשת אופנה גדולה ב'
200	209	חברת טקסטיל א'
60	253	חברת טקסטיל ב'
300	612	חברת מחשבים א'
700	595	חברת מחשבים ב'
300	422	חברת נדל"ן א'
73	393	חברת נדל"ן ב'

מהטבלה לעיל עולים פערים ניכרים מאוד בתקציבי הביקורת בין חברות בהיקף דומה הפועלות באותו ענף.

במסגרת בדיקתנו איתרנו תקציבי ביקורת בהיקפים קטנים באופן לא סביר. להלן דוגמאות של 3 חברות בעלות היקף מחזור ונכסים גבוה, אך בעלות היקף תקציב ביקורת נמוך.

שעות ביקורת 2006	סוג החברה	מכירות (מיליוני ש"ח)	מאזן (מיליוני ש"ח)
20	חברת השקעה ואחזקות	1,521	2,333
72	חברת השקעה ואחזקות	2,023	4,250
148	נדל"ן ובנייה	2,552	24,191

מהטבלאות לעיל עולים פערים ניכרים מאוד בין חברות בהיקף דומה הפועלות באותו ענף ותקציבי ביקורת בהיקפים בלתי סבירים. מכאן עולה כי מטרת רשות ניירות ערך לסגור פערים בין החברות באמצעות דרישת הגילוי טרם הושגה.

3. איך קובעים את תוכנית העבודה למבקר הפנימי?

נמצא כי רק בקרב כ- 49% מהחברות, נערך סקר סיכונים על מנת לקבוע את תוכנית הביקורת הרב

מצאנו כי קיימת שונות רבה בהיקף שעות הביקורת באותו ענף ובעלי מחזור מכירות דומה. בחלק מהחברות תקציבי הביקורת נמצאו נמוכים מאוד. הדבר נובע מאי קיום סטנדרט, אפילו מעורפל, באשר להיקפי תקציבי ביקורת פנימית בחברות ציבוריות.

לאור הממצאים האמורים, אנו סבורים כי יש מקום לקביעת חזקה של שעות ביקורת בהתאם למחזור המכירות והיקף הנכסים של החברה, כפי שהדבר בוצע על ידי הממונה על שוק ההון באשר לחברות ביטוח, פנסיה וגמל. מקרים חריגים יאושרו על ידי רשות ניירות ערך. כמו כן יש מקום למעקב של הרשות לניירות ערך אחר חברות בהן קיים היקף שעות ביקורת נמוך ביחס להיקף המכירות והנכסים, ולבדוק האם הביקורת הפנימית ממלאת את תפקידה כנדרש.

אנו מעריכים כי ההתפתחויות הקיימות בשוק ההון בנושא בקרה (SOX בחברות נסחרות בארה"ב, הוראות המפקח באשר למינימום שעות ביקורת בחב' בשוק ההון וכו') יתנו השפעתם בשנים הקרובות. אי לכך אנו נמשיך לעקוב מקרוב אחר השינויים, ההתפתחויות והמגמות בתחום חשוב זה בסקרים שנמשיך לערוך בשנים הבאות.

ציבוריות מצוי במגמת עלייה, בעוד מספר המבקרים הפנימיים שהם עובדי התאגיד מצוי במגמת ירידה.

מסקנות

מהסקר שערכנו עולה כי היקף שעות הביקורת בחברות ציבוריות לא השתנה בשנים 2005-2006. ממצא זה לכשעצמו מטריד, מכיוון שבשנים האחרונות גדלה המודעות בעולם העסקי באופן משמעותי לביקורת פנימית ובקרה. חוק סרביינס אוקסלי בארה"ב, אשר גרם למחוקקים ברחבי העולם לדרוש מחברות יותר התייחסות לניהול סיכונים, ונטרולם באמצעות שיפור מערכת הבקרה הפנימית לא פסח על מדינת ישראל. דרישות דומות הוטלו על ידי הממונה על החברות הממשלתיות, המפקח על הבנקים והממונה על שוק ההון באשר לחברות שבאחריותן. גם בחברות שאינן ממשלתיות, בנקים וחברות ביטוח, חלחלו מושגים מתחום הבקרה למרכז ההווייה העסקית. מסתבר כי הדבר לא נתן את אותותיו בהיקפי תקציבי הביקורת בין השנים 2005 - 2006. מעניין כי מבקרים פנימיים במיקור חוץ משפרים את היקפי שעות הביקורת ביחס למבקרים פנימיים שכירים. יתכן והדבר נובע מהתעוררות מבקרים אלו, אשר הינם ברובם רואי חשבון אשר חשופים למהפכת הבקרה בעולם, ואשר דרשו מהנהלות החברות תקציבי ביקורת גדולים יותר.